

Karin Söld & Eli Bytoft Nyaas

FIKSA

Framtidens InformationsKompetenta
Studenter blir Anställningsbara

Ett samarbetsprojekt
mellan BHS och BLR

Paper presenterat vid konferensen

Mötesplats inför framtiden
ARBETSLIV • UTBILDNING • FORSKNING

15–16 oktober 2008 i Borås

BORÅS STAD

Stadsbiblioteket

HÖGSKOLAN I BORÅS
Institutionen Bibliotekshögskolan

Innehåll

Inledning 2

Projektets mål 2

Projektets organisation och arbetsmetod 2

Litteraturstudier 3

Livslångt lärande 3

Gemensamt ansvar 3

Ämnesintegrering 4

Samarbete 4

Examination och utvärdering 5

Studiebesök 6

Göteborg 6

Helsingfors 6

Erfarenheter från Högskolebiblioteket i Borås 7

Modellen 7

Top-down 8

Kompetensutveckling 10

Implementering av modellen 10

Pilottest 10

Litteraturförteckning 11

Inledning

Bolognadeklarationen och de allmänna målen i Högskolelagen betonar kunskaper och färdigheter som leder till livslångt lärande och anställningsbarhet. I Högskolans forsknings- och utbildningsstrategi för åren 2009-2012 slås det fast att studenten ska ges möjlighet att utveckla sin informationskompetens under studietiden (Högskolan 2007a). Högskolan i Borås planerar professionsinriktade utbildningar som ska möjliggöra egen forskning, men framför allt riktas blicken mot professionen och behovet av kompetenta medarbetare som kan utveckla verksamheter med stöd i vetenskapliga rön (Högskolan 2007b). Det är viktigt att studenten utöver ämnesspecifika kunskaper och färdigheter undervisas i och får tillfälle att träna generella, icke ämnesspecifika kompetenser som informationskompetens.

Under våren 2007 genomförde BLR en enkät bland HB:s studenter för att kartlägga deras kunskaper och vanor när det gäller att söka och värdera information. Resultatet från denna undersökning visade på bristande kunskaper och färdigheter hos studenterna (Nordling 2007), och i kommentarerna framkom att flera studenter efterfrågar undervisning i detta. Informationskompetens har de senaste åren varit ett centralt område för praktiserande bibliotekarier och forskare inom biblioteks- och informationsvetenskap. En ständigt återkommande slutsats i litteraturen är betydelsen av ett samarbete mellan akademi och bibliotek och att undervisningen måste ske i en ämneskontext. Initiativ till undervisning för att träna informationskompetens har hittills främst kommit från bibliotekshåll, men för att uppnå bra resultat krävs ett delat ansvar och ett strukturerat samarbete mellan bibliotek och institutioner.

Projektets mål

Projektet FIKSA — Framtidens InformationsKompetenta Studenter blir Anställningsbara är ett samarbetsprojekt mellan BLR och BHS. Målet med projektet är att utifrån praktisk erfarenhet och befintlig forskning skapa en modell för samarbete mellan institution och bibliotek i syfte att ge studenter möjlighet att utveckla sin informationskompetens under studietiden och samtidigt förbereda dem i detta avseende inför en kommande yrkeskarriär.

Projektets organisation och arbetsmetod

Projektet har pågått från september 2007 till juni 2008. Arbetet inleddes med diskussioner kring uppdragets mål och genomförande. Därefter bildades en projektgrupp bestående av Eli Bytoft Nyaas BLR (projektledare), Frances Hultgren BHS (sekreterare fram till och med den 5 mars) Karin Söld BLR (sekreterare efter 5 mars). Gruppen har sammanträtt var 14:e dag.

Det mesta av projekttiden har använts till att ta fram och läsa de senaste årens litteratur inom området. Utöver det egna bibliotekets erfarenheter av undervisning har vi hämtat information och erfarenheter från andra bibliotek genom att göra studiebesök. Dessutom har vi använt resultatet från ovan nämnda enkät som BLR genomförde våren 2007 för att kartlägga studenternas kunskaper och färdigheter i informationskompetens. Projektgruppen har löpande rapporterat till respektive enhetschef och vid ett tillfälle till Rådet för BLR.

Litteraturstudier

Livslångt lärande

Den tid av snabba tekniska, sociala, kulturella och ekonomiska förändringar vi lever i förutsätter ett livslångt lärande. Det har blivit allt viktigare att kunna förse sig med relevant information och skapa sig ny kunskap för att klara sig i ett ständigt föränderligt arbets- och samhällsliv.

Ofta förknippas informationskompetens med ett livslångt lärande. Vad begreppet informationskompetens innebär beskrivs på olika sätt i litteraturen, och synen på vad som bör ingå i detta begrepp varierar. Generellt kan sägas att informationskompetens innebär ett antal förmågor: förmåga att analysera och formulera sitt informationsbehov, att välja relevanta källor, att söka, att värdera den funna informationens trovärdighet och relevans och att välja ut, använda och kommunicera informationen på ett meningsfullt och kreativt sätt. Dessa olika förmågor är viktiga för det livslånga lärandet. Det handlar om att "lära sig att lära". The American Library Association slår fast att informationskompetenta personer:

... know how to learn because they know how knowledge is organised, how to find information, and how to use information in such a way that others can learn from them. They are prepared for lifelong learning, because they can always find the information for any task or decision at hand. (American Library Association 1989)

I Bundy (2004 s 5) beskrivs uppdraget att utbilda "lifelong learners" som centralt för alla utbildningsinstitutioner. Detta kan ske genom att studenterna tränas i kritiskt tänkande och genom att hjälpa dem bygga upp ett ramverk för "learning how to learn" inför arbetslivet och livet som upplysta medborgare. Han skriver vidare att "information literacy is common to all disciplines, to all learning environments, and to all levels of education".

Livslångt lärande är också en viktig aspekt i de allmänna målen i Högskolelagen (SFS 1992:1434 1 kap. 8§ & 9§) liksom i Bologna-deklarationen där informationskompetens ses som en nyckelfärdighet i ett modernt samhälle. Informationskompetens framhålls också på ett internationellt plan som en väsentlig kompetens för yrkesutövning och livslångt lärande. Cheuk (2003) beskriver ett flertal initiativ och policydokument från bland annat USA, Australien, Singapore, Storbritannien och Sydafrika. Flera multinationella företag, som exempelvis Chrysler, Hewlett-Packard och Texas Instruments, har redan uppmärksammat vikten av att ha informationskompetenta medarbetare (Cheuk 2003).

Gemensamt ansvar

Att bibliotek och institutioner har ett gemensamt ansvar för att skapa en lärandemiljö där studenten ges möjlighet att utveckla informationskompetens påpekas ständigt i litteraturen. Det övergripande ansvaret för att ett sådant samarbete ska komma till stånd bör ligga på universitetens och högskolornas ledning. Ansvaret innebär att göra Högskolelagens mål kända på olika nivåer i organisationen och att skapa förutsättningar för att de ska kunna uppfyllas. Birgitta Hansson & Olle Rimsten (2005) visar dock i rapporten "Someone else's job" att ansvaret för studenternas informationskompetens ofta i praktiken ligger på biblioteket och bibliotekarierna. Denna bild bekräftas av bland andra McGuinness (2007), som i sin artikel beskriver hur undervisning i informationskompetens allt som oftast har varit beroende av enskilda bibliotekariers och lärares initiativ för att lösa specifika problem, till exempel att

studenterna ska kunna söka information för en uppsats eller motsvarande. Den har då också ofta skett lösryckt vid sidan av kursplaner och utbildningsmål. Detta arbetssätt har visat sig vara personberoende, sårbart och därmed föga effektivt.

McGuinness drar slutsatsen att det krävs ett strategiskt arbetssätt ”top down” från ledningsnivå och nedåt genom organisationen där utbildningspersonal vid institutionerna och bibliotekarier involveras i samarbetet kring det gemensamma målet: studenternas informationskompetens.

Personal som har ett övergripande ansvar för utbildningarna, så som studierektorer, utbildningsledare och programansvariga, måste arbeta tillsammans med de undervisande bibliotekarierna för att bygga upp långsiktiga lösningar. Det handlar om att identifiera olika behov av undervisning i informationskompetens i utbildningarna, besluta om ansvarsfördelning när det gäller olika utbildningsinsatser, identifiera lämpliga kurser för integrering och att utforma lärandemål som skrivs in i kursplanerna progressivt genom utbildningarna, (McGuinness 2007; Bundy 2004).

Ämnesintegrering

Undervisning i informationskompetens kan ske i separata kurser vid sidan av eller ämnesintegrerat i utbildningarnas ordinarie kurser och program. Forskningen och litteraturen i övrigt uppvisar en ganska enig bild av att det senare ger bäst resultat, (Hansson & Rimsten 2005; Johannesson & Pilerot 2000; McGuinness 2007).

Kuhlthau (1993), Limberg (1998), Limberg & Folkesson (2006) pekar på att det finns ett starkt samband mellan informationskompetens och lärande. Informationssöknings-processen, med centrala inslag som att söka, värdera och kommunicera information utgör i sig ett stöd för den ämnesmässiga kunskapsinhämtningen och stärker de förmågor som krävs för ett livslångt lärande.

Ytterligare stöd för att undervisning i informationskompetens bör ske integrerat i utbildningar och program ger det faktum att inläring sker i ett kommunikativt samspel med omgivningen, i det sociala och kulturella sammanhang man befinner sig (Säljö 2000). Utifrån detta sociokulturella perspektiv understryker flera författare vikten av att undervisning i informationskompetens sker i en ämnesmässig och social kontext, (Limberg & Folkesson 2006; Pilerot & Hiort af Ornäs 2006; Sundin 2005).

Samarbete

En förutsättning för att genomföra ämnesintegrerad undervisning i informationskompetens är att lärare och bibliotekarier samarbetar. Birgitta Hansson och Olle Rimsten skiljer i sin rapport ”Someone else’s job” (2005) ut tre olika sätt: koordination, kollaboration och integration.

Koordination innebär här att läraren erbjuder studenterna ett tillfälle med ”biblioteksundervisning” lösryckt vid sidan av kursplanen, och bibliotekarien lägger själv upp och utför undervisningen. Vid kollaboration däremot samordnar läraren och bibliotekarien sina respektive delar till en helhet men var och en ansvarar för sitt område. Här är undervisningen integrerad i någon ordinarie kurs och har fokus på studentens behov.

Vid integration, slutligen, delar läraren och bibliotekarien helt på undervisningen i stället för att dela upp den utifrån sina respektive kompetenser och får därmed mycket likartade roller.

Hansson och Rimsten förordar samarbetsformen kollaboration med ämnesintegration och samordning av de olika delarna i undervisningen på ett sådant sätt att lärarens och bibliotekariens olika kompetenser tillvaratas.

Hanssons och Rimstens synsätt stämmer väl överens med Limbergs & Folkessons (2006). Denna studie visar att ändamålsenlig undervisning i informationssökning förutsätter ett medvetet och gränsöverskridande samarbete mellan lärare och bibliotekarier där båda yrkesgruppernas kompetenser tillvaratas och där studenternas lärande står i fokus.

Denna koppling, undervisning i informationskompetens och lärande, har alltmer blivit föremål för forskning. Forskningen liksom litteraturen i övrigt inom området fokuserar på hur information bearbetas till kunskap, och hur färdigheter och förmågor förknippade med informationskompetens kan få betydelse för lärandeprocesser i vid bemärkelse.

Tyngdpunkten i undervisningen bör därför läggas på reflektion och kritiskt tänkande istället för på söktekniker och specifika källor. Tillsammans kan lärare och bibliotekarier skapa förutsättningar för studenterna att i ett ämnesmässigt sammanhang utveckla förmågor som värdering och användning av information (Limberg & Folkesson 2006).

Samarbetet mellan lärare och undervisande bibliotekarier beskrivs dock ofta i litteraturen som problematiskt. Det blir svårt att uppnå ett väl fungerande samarbete mellan lärare och bibliotekarie om arbetet inte understöds av lärosätets ledning och undervisningsansvariga, bland annat genom policydokument, gemensamma lärandemål och gemensamma skrivningar i kursplaner (Bundy 2004; McGuinness 2007).

Det finns även andra hinder för samarbete. Ett hinder kan vara lärarens och bibliotekariens olika fokus på ämnesinnehåll respektive på sökprocessen och bristen på kunskap om och förståelse för den andra partens undervisning (Johannesson & Pilerot 2000; Limberg 1998 s 18).

Bibliotekariers och lärares skilda yrkeskompetenser kan uppfattas både som positivt och som negativt för samarbete. Limberg och Folkesson (2006) finner i sin undersökning att båda uppfattningarna förekommer hos de lärare och bibliotekarier som intervjuas. I de fall där man är mån om att bevara gränserna och bevaka sina respektive yrkesroller och där det finns misstro gentemot den andres kompetenser blir olikheterna något negativt för samarbetet. När man däremot är öppen för gränsöverskridande samverkan och där yrkesgruppernas olika erfarenheter och kunskaper tillvaratas blir istället olikheterna något positivt för samarbetet.

Examination och utvärdering

Det finns åtskilligt om examination och utvärdering inom skola och högre utbildning i den pedagogiska litteraturen. Under senare år har examination och utvärdering uppmärksamats även i biblioteks- och informationsvetenskaplig litteratur i samband med undervisning i informationskompetens.

En återkommande ståndpunkt är att examination kan inverka positivt men också negativt på studentens studiestrategier och inläring. Effekten av en examination beror framför allt på hur examinationen utformats i varje enskilt sammanhang. Detta gäller för såväl examination i informationskompetens som examination generellt.

I Bologna-deklarationen framstår examination som en betydelsefull del av undervisningen i högre utbildning. Det starka sambandet och växelverkan mellan lärandemål, läraaktiviteter och examination betonas. Undervisningen ska planeras och utföras så att dessa delar bildar en helhet som stöder studentens lärande och möjligheter att nå lärandemålen.

Detta fokus på studentens lärande och på att skapa goda lärandemiljöer stämmer väl överens med det inom pedagogiken etablerade begreppet ”constructive alignment” (Biggs 1999). ”Constructive” syftar på det förhållande att studenten i en lärprocess själv skapar sig kunskap. ”Alignment” innebär att i undervisningen skapa en helhet av lärandemål, läraaktiviteter och

examination som stöder studentens lärande. Mot denna bakgrund blir det naturligt att studenten examineras i informationskompetens.

Sheila Webber och Bill Johnston (2003) framhåller lärarens centrala roll som "course designer" och refererar till John Biggs "constructive alignment" i sin modell för kursdesign. Denna modell består av fyra element: "learning purposes", "design of learning & teaching", "assessment" och "evaluation/redesign" som tillsammans, interaktivt, utgör den helhet som kännetecknar en god lärandemiljö.

Examination bör, enligt Webber och Johnston (2003), ske kontinuerligt och i varierande form både för att utgöra ett stöd för studentens inläring (formativ examination) och för att mäta studentens färdigheter, kunskaper, förståelse (summativ examination). Undervisning i informationskompetens, liksom själva examinationen, bör ske ämnesintegrerat, i progression och i samarbete med undervisningspersonal vid institutionen.

Ralph Catts (2000) anser också att examination i informationskompetens är en viktig del av undervisningen och framhåller bland annat att den motiverar studenten och ger incitament för att anstränga sig och därmed höjs nivån på studenternas resultat. Dessutom kan resultaten vara ett mått på hur väl lärandemålen är uppnådda och ett underlag för att bedöma kvaliteten på undervisningen (Catts 2000).

Studiebesök

Göteborg

Vid Göteborgs universitetsbibliotek (GUB) pågår sedan 2006 ett pedagogiskt utvecklingsarbete i syfte att integrera bibliotekets undervisning med universitetets kurser och program. En pedagogisk utvecklare är anställd för att leda arbetet. BLRs undervisningsgrupp, gjorde ett studiebesök till GUB hösten 2007 för att ta del av deras erfarenheter från detta arbete. Gruppen träffade de flesta av de bibliotekarier som undervisar vid GUB, och diskussionerna och erfarenheterna från det besöket har varit betydelsefulla för projektet.

Vid Göteborgs universitet fick Universitetsbiblioteket, som en del i bolognaarbetet, i uppdrag att utreda formerna för integration av informationskompetens i kursplaner och examensbeskrivningar. I den rapport som lämnades in (Undervisningsgruppen ... 2006) formuleras lärandemål för informationskompetens och det rekommenderas att bibliotekets kurser ska integreras i fakultetens olika program och kurser. Rapporten används som ett underlag i diskussionerna med fakulteten.

Under besöket fick vi ta del av olika projekt som biblioteken vid GU har drivit under det senaste året. I ett av dessa projekt hade två undervisande bibliotekarier tillsammans med programkoordinator för Apotekarprogrammet tagit fram ett dokument där moment som tränar informationskompetens har placerats in i lämpliga kurser i hela utbildningsprogrammet.

Helsingfors

Karin Söld och Eli Bytoft Nyaas gjorde också ett studiebesök vid Helsingfors universitetsbibliotek för att ta del av deras erfarenheter från ett projekt finansierat av det finska utbildningsdepartementet. Projektet pågick i tre år och har resulterat i rekommendationer för hur undervisning i informationskompetens bör se ut. I Finland har det utarbetats rekommendationer för kursplaner och lärandemål på tre nivåer, nybörjarnivå, kandidatnivå

och masternivå för obligatoriska kurser som ska leda till att studenternas informationskompetens ska nå upp till den standard som används i USA (Recommendation ... 2004; ACRL 2000). Under projektet utvecklades en webbkurs i IKT (Informations- och kommunikationsteknik) om 3 poäng (ECTS) som är obligatorisk för alla studenter vid Helsingfors universitet. Kursen ska läsas första läsåret och består av fem delar: Introduktion till datoranvändning, IT-miljön vid Helsingfors universitet, Bearbetning och framställning av data, Informationssökning och till sist Datasäkerhet och dataskydd. Universitetsbiblioteket står för den del som handlar om informationssökning och de övriga fyra delarna är utarbetade av universitetets IT-avdelning. Trots rekommendationerna går det på flera fakulteter trögt med att integrera undervisningen i informationskompetens på kandidat- och masternivå, och det är relativt få studenter som kommer på bibliotekens undervisningstillfällen.

Erfarenheter från Högskolebiblioteket i Borås

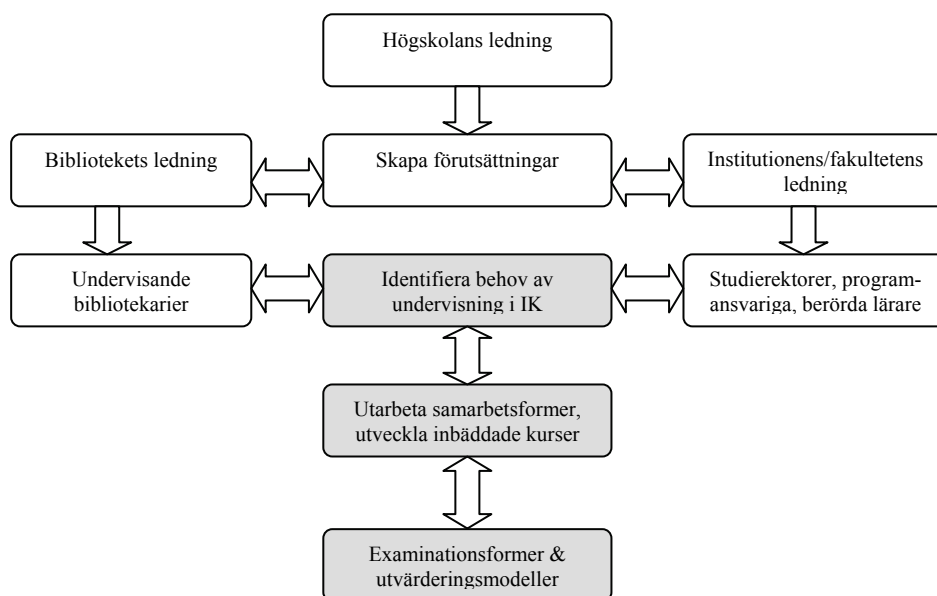
I Borås känner vi igen oss i de erfarenheter som finns beskrivna i en rad tidskriftsartiklar och rapporter. McGuinness (2007) konstaterar att bibliotekariernas undervisning många gånger inte gett så goda resultat som man önskat. En viktig orsak är att bibliotekarierna har nöjt sig med att få komma in vid enstaka tillfällen och på ad-hoc-basis. Med enstaka tillfällen menar hon att det inte finns någon övergripande strategi om var sådan utbildning bör finnas och om den ska finnas vid flera tillfällen. I Borås har det funnits perioder där informationssökning har varit väl integrerat i kurser, och där vi under årens lopp har kunnat evaluera och revidera undervisningen i nära samarbete med lärarna. Men när utbildningsprogram har förändrats eller när lärare som vi har samarbetat med har slutat har samarbetet upphört. Vi har också upplevt hur flera lärare på samma institution har samarbetat med biblioteket, men utan att känna till varandras arbete. Resultatet har ibland varit att några studenter på ett utbildningsprogram har fått undervisning i samma sak flera gånger, medan andra studenter inte har fått någon undervisning alls i informationskompetens. Vi har också erfarenhet från att undervisningen i informationskompetens inte har varit ämnesintegrerad och därmed inte gett önskat resultat. McGuinness (2007) menar att enstaka lärare har liten möjlighet att erbjuda annat än det som rör just deras egna kurser. Det blir därför svårt att uppnå en kritisk massa bland lärare som samarbetar med bibliotekarierna för att få till stånd återkommande tillfällen under utbildningen där studenterna får möjlighet att utveckla sin informationskompetens. Det som återstår är att försöka påverka ledningen för att åstadkomma genomgripande lösningar på programmen. Vid Institutionen för vårdvetenskap har vi under de senaste åren i samarbete med institutionens ledning kunnat integrera undervisning i informationskompetens på alla nivåer. Avgörande för detta resultat är det nära samarbetet mellan bibliotekarie och institutionens utbildningsansvariga.

Modellen

Som ett resultat av den information som vi har samlat genom litteraturstudier, studiebesök, tidigare erfarenheter och från studentenkäten våren 2007 har vi formulerat en top-down-modell där ett samarbete mellan institution eller fakultet och bibliotek tydliggörs på alla nivåer.

Modellen är övergripande och flexibel för att kunna anpassas till institutionernas olika behov.

Boråsmodellen
En samarbetsmodell för studenters
utveckling av informationskompetens

Süld, Bytoft Nyaas & Hultgren, 2008

Top-down

I Högskolans forsknings- och utbildningsstrategi för åren 2009-2012 slås det fast att studenten ska ges möjlighet att utveckla sin informationskompetens under studietiden.

"Vid Högskolan i Borås ska samtliga programstudenter utveckla en grundläggande kompetens att söka, hantera och kritiskt granska information. Genom en nationellt ledande forskningsmiljö i *biblioteks- och informationsvetenskap* samt ett bibliotek av universitetsstandard har Högskolan i Borås särskilt goda förutsättningar för ett sådant arbete". (Högskolan 2007a)

Detta ligger också i linje med Högskolelagens (1992:1434) allmänna mål (1 kap.8§ & 9§) och Bologna-deklarationens övergripande mål för den högre utbildningen att utbilda informationskompetenta studenter.

Högskolebiblioteken har sedan länge engagerat sig för att studenterna ska kunna söka och värdera den information de behöver för sina studier. För att också knyta an till ämneskontexten och användandet av information har biblioteket sökt samarbete med lärarna, med varierande resultat. Lisa Hultgren (2008) visar att intresset för samarbete med bibliotekarierna i denna fråga finns bland lärarna men att många väjer sig på grund av brist på tid. McGuinness (2007) visar att de lärare som bibliotekarierna i regel samarbetar med saknar befogenheter att påverka annat än sina egna kurser. Hansson & Rimsten (2005) skriver i sin rapport att arbetet för att uppnå de generella målen i detta avseende vid våra universitet och högskolor i Sverige ofta lämnas över till biblioteken, men att det i stället bör vara ett gemensamt ansvar för flera aktörer.

Högskolans ledning har formulerat målen (Högskolan 2007a, 2007b), nästa steg bör bli att utse ansvariga aktörer och att ge dem nödvändiga resurser. Modellen förutsätter att högskolans ledning ger bibliotek och institutioner ett gemensamt ansvar för att uppnå målet.

Gemensamt ansvar

I mötet med studenter upplever bibliotekarierna ofta studentens bristande kunskaper och färdigheter när det gäller att söka och värdera information. Tydligast blir detta när de ska skriva sina uppsatser. Det är också ofta i de situationerna som förfrågan om undervisning kommer från lärarna och det är i de situationerna studenterna behöver mest hjälp. Vår egen erfarenhet sammanfaller med de resultat forskningen har kommit fram till (Hansson & Rimsten 2005; Johannesson & Pilerot 2000) att informations-sökning, värdering av sökresultat och informationsanvändning bäst sker i en ämneskontext och att den behöver utvecklas över tid.

Det krävs att studenten återkommande genom hela sin utbildning aktivt söker, värderar och använder information. McGuinness (2007) visar i sin forskning att högskolor som integrerar undervisning i informationskompetens på institutionell nivå och i koordination med kurs och program mål lyckas bättre med att utbilda informationskompetenta studenter. Det krävs därför en övergripande planering av var i kurser och program dessa moment skall ingå. I modellen sker denna övergripande analys och planering i ett samarbete mellan studierektor/programansvarig och undervisande bibliotekarie, och här beslutas också hur ansvar och undervisning ska fördelas mellan aktörerna. För att ge förutsättningar för ett långvarigt samarbete, en progression i inläringen och för att synliggöra att informationskompetens är en del av kursen bör lärandemål skrivas in i kursplanen för de aktuella kurserna.

Samarbete

Från och med nästa nivå i modellen sker ett nära samarbete mellan institution och bibliotek. Det inleds med att moment som tränar studentens utveckling av informationskompetens ska vävas in i den ordinarie utbildningen så att studenten upplever informationssökning, värdering och användning av information som en viktig och kunskapsgivande del i kursen. Forskning visar att ämneskontexten är viktig (Limberg & Folkesson 2006). I sin avhandling fann Louise Limberg (1998) dessutom att studentens uppfattning och beskrivning av informationsproblemet har betydelse för ämnesinläringen. Det krävs därför ett nära samarbete mellan lärare och bibliotekarie för att utforma kurser där kravet på ämnets inlärningsmål uppfylls och där studenten samtidigt får möjlighet att utveckla sin informationskompetens.

Examination och utvärdering

Examination är en självklar del i akademiska studier, men det har inte varit lika självklart när det gäller informationskompetens. Vi anser att examinationen i informationskompetens är mycket viktig för studentens inläring, men då krävs att fokus i examinationen ligger på studentens lärande och inte i första hand på kunskapskontroll. Examinationen skall ge studenten fördjupad förståelse och möjlighet att reda ut missförstånd. Den som undervisar får också viktig information genom examinationen. Framförallt ger den information om hur studenten tänker, och den avslöjar också hur väl lärandemålen har uppnåtts. Denna information är viktig för att lärare och bibliotekarie skall kunna utveckla och förbättra utbildningen (Smith 2001).

Kompetensutveckling

Tre av rutorna i modellen är gråfärgade, de signalerar kompetensutveckling. Ett fokus i modellen är att utveckla lärarnas kunskap om att informationskompetens är ett användbart verktyg i lärandeprocesser och som ger möjligheter till kompetensutveckling för bibliotekarier så att de kan utveckla sin förståelse för, och kunskaper om, specifika informationsbehov som olika utbildningar och professioner har. Vi menar att såväl lärare som bibliotekarier behöver lära mera om varandras ämnesområden och framför allt behövs en bra bild av innehållet i de kurser där informationskompetens ingår.

Implementering av modellen

Pilottest

I slutet av februari presenterades modellen för Rådet för BLR där den fick ett positivt mottagande och där rådets medlemmar från IDA och THS uttryckte intresse av att prova modellen.

På ett första möte med IDA, där prefekt, studierektor för informatik och de undervisningsansvariga för systemarkitekturutbildningen medverkade, togs beslutet att prova modellen på systemarkitekturutbildningen från och med höstterminen 2008. Tillsammans med undervisningsansvariga formulerades lärandemål för informationskompetens i en av de kurser som läses under den första läsperioden. Lärandemålen ska skrivas in i kursplanen och studenterna kommer att få studieuppgifter som tränar deras grundläggande kunskaper i att söka och lokalisera olika dokument och publikationer. Målsättningen är att under hösten planera för nästa steg på systemarkitekturutbildningen och formulera lärandemål som är anpassade till kurser under hela utbildningen som anses lämpade för att studenterna i progression skall få utveckla sin informationskompetens.

På THS har undervisning i informationskompetens tidigare år bedrivits vid flertalet program men inte helt integrerat i kurser och kursplaner, och inte heller i progression under utbildningarna. Vid en presentation av Boråsmodellen för prefekten under våren 2008, bjöds BLR in till ett möte med samtliga utbildningsledare, där modellen mottogs mycket positivt och det beslöts att pröva den i ett pilottest på textilingenjörsprogrammet och butikschefsprogrammet från och med höstterminen, därefter har även textilekonomprogrammet tillkommit.

I fortsatta diskussioner med utbildningsledarna vid dessa program har undervisning i informationskompetens planerats in integrerat i lämpliga kurser, progressivt i varje årskurs. Samarbetet med utbildningsledarna och berörda lärare om hur lärandemålen ska formuleras och integreras i kursplanerna och hur lämpliga studieuppgifter ska utformas, pågår som bäst, i skrivande stund är detta klart för ungefär hälften av de för pilottesten aktuella kursplanerna.

På VHB är informationskompetens redan integrerat på alla program och där ingår även examination på alla nivåer. Detta har uppnåtts tack vare ett gott samarbete mellan en bibliotekarie och en av institutionens utbildningsansvariga. Där används nu modellen för att revidera och utveckla, bland annat saknas lärandemål i några kurser.

Vid de övriga institutionerna kommer planerad undervisning i informationssökning under läsåret i görligaste mån att revideras i enlighet med modellen samtidigt som diskussioner med

ledningen och de undervisningsansvariga kommer att påbörjas. Vår förhoppning är att Boråsmodellen inom tre år är implementerad på alla utbildningsprogram vid Högskolan i Borås.

Litteraturförteckning

American Library Association (1989). *Presidential committee on information literacy*. Tillgänglig: <<http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/whitepapers/presidential.cfm>>

ACRL (Association of College & Research Libraries) (2000), *Information Literacy Competency Standards for Higher Education*. Chicago. <<http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/standards.pdf>>

Biggs, J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. London : Society for Research into Higher Education.

Bundy, A. (red) (2004). *Australian and New Zealand information literacy framework: principles, standards and practice*. 2 upplaga. Adelaide : Australian and New Zealand.

Catts, R. (2000). Some issues on assessing information literacy. I Bruce, C. & Candy, P. (red.) (2000). *Information literacy around the world : advances in programs and research*. Wagga Wagga, N.S.W.: Centre for Information Studies. Ss. 271-283.

Cheuk, B. W. (2002). *Information literacy in the workplace context: issues, best practices and challenges*. White paper. The Information Literacy meeting of Experts, Prague, July 2002. Tillgänglig: <<http://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/cheuk-fullpaper.pdf>>

Hansson, B. & Rimsten, O. (2005). "Someone else's job": Måluppfyllelse av 1kap. 9 § högskolelagen avseende studenters informationskompetens. Örebro, Universitetsbiblioteket Örebro universitet.

Hultgren, L. (2008). *Samverkan som strategi : en studie om informationskompetens som samverkan mellan bibliotekarier och högskolelärare på Stockholms Universitet*. Borås, Högskolan i Borås/Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS). Magisteruppsats 2008:25. <<http://hdl.handle.net/2320/3528>>

Högskolan i Borås (2007a). Forsknings- och utbildningsstrategi 2009-2012. Borås, Högskolan. (Broschyr)

Högskolan i Borås (2007b),. Vetenskap för profession : verksamhetsidé för professionslärosätet Högskolan i Borås. Borås , Högskolan. (Broschyr)

Johannesson, K. & Pilerot, O. (2000). Högskolelärares uppfattning av informationskunnighet : en fenomenografisk studie. *Svensk biblioteksforskning*, nr 3-4, ss. 21-47

Kuhlthau, C. C. (1993). *Seeking meaning : a process approach to library and information services*. Norwood, N.J.: Ablex.

Limberg, L. (1998). *Att söka information för att lära : en studie av samspel mellan informationssökning och lärande*. Diss. Göteborgs universitet. Borås : Valfrid.

Limberg, L. & Folkesson, L. (2006). *Undervisning i informationssökning: slutrapport från projektet Informationssökning, didaktik och lärande (IDOL)*. Borås : Valfrid.

McGuinness, C. (2007). Exploring strategies for integrated information literacy. *Communications in Information Literacy*, Vol. 1 (1), ss. 26-38.

Nordling, K. (2007). Kunskaper i informationssökning hos studenter vid Högskolan i Borås. Paper presenterat vid konferensen Mötesplats inför framtiden, Borås, 10-11 oktober 2007. Tillgänglig:<<http://bada.hb.se>>

Pilerot, O. & Hiort af Ornäs, V. (2006). *Design for information literacy: towards embedded information literacy education for product design engineering students*. Paper presenterat vid Creating Knowledge IV, Köpenhamn, 16-18 oktober.

Recommendation for universities for including information literacy competency in the new degree structures.(2004). Helsingfors : Universitetet.
<<http://www.ceris.cnr.it/Basili/EnIL/gateway/finland/recommendation.htm>>

Smith, K. R. (2001). New roles and responsibilities for the university library : advancing student learning through outcomes assessment. *Journal of library administration*, 35(4), ss. 29-36.

Sundin, O. (2005). Webbaserad användarundervisning. Ett forum för förhandlingar om bibliotekariers professionella expertis. *Human IT*, 7(3), ss. 109-168.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken : ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Undervisningsgruppen vid UB Göteborg (2006). *Om informationskompetens i GU:s program och kurser: rapport från Göteborgs universitetsbibliotek*. Göteborg 2006.
<<http://www.sub.su.se/omsub/doc/larandemal/BolognarapportGUB.pdf>>

Webber, S. and Johnston, B. (2003). Assessment for information literacy: vision and reality. In: Martin, A. and Rader, H. (Eds) (2003). *Information and IT literacy: enabling learning in the 21st Century*. London: Facet, pp.101-111.